ՇԱԲԱԹ—7—ՅՈՒՆԻՍ ՔԱՆԵՔԻՆՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՎ—2640 Ն.—Տ.—19—ՅՈՒՆԻՍ—1880

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Մանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է։ աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։
Մէն մի թիւ 40 փարա արժէ։

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանրաւ ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Ղալաթիա Սանտրքճըլար Ճառասէպ թիւ 128, Նօրօ խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ճանրաւ ծախքը չմարուած նամակ չընդունիր։
Ձգուած նամակ, յօդուած, ևն. չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 7 ՅՈՒՆԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս սիւռէտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 18 յունիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ՝ Պ. Պարթլէթ կը հարցնէ թէ Անգլիական կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի՞ Պէրլինի դաշնագրին այլ և այլ տեղամասերու թեանց կատարումը պահանջել։

Պ. Կլատսթոն կը պատասխանէ թէ կառավարութիւնն երբէք չէ յայտարարած թէ իւր դիտաւորութիւնն անոնց դործադրութիւնը պահանջել լինի։ Անգլիա Պէրլինի դաշնագրին ոգւոյն համեմատ պիտի գործէ անկողմնակալութեամբ։ (Այս հեռագիրը չատ մթին է, և գործը լաւ հասկնալու համար դալ շաբթուան թղթաբերին պէտք է սպասել)

Լոնտրա 18 յունիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Պ. Պերիկ Ծանոյց թէ կառավարութեան հարցում մը պիտի ընէ Վէսթմինսթրի մէջ Լորդ Նաթլէան իշխանին յիշատակարան մը կանգնելու խնդրոյն վերայ։ Պ. Պրիկս այդպիսի գործ մը հակառակ կը համարի ազգային զգացման, և կըսէ թէ Անգլիոյ և Դաղղիոյ միջև կեցած մտերմութեան կրնայ վնաստալ։

Պէլկրատ 18 յունիս.

Սերպիական նախարարութիւնը մեծապէս փոփոխեցաւ։

Փարիզ 18 յունիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ՝ արտաքին գործոց նախարարութեան ելմտացոյցին վրայ եղած վիճաբանութեան առթիւ՝ Առաջին նախարար Պ. ոը Ֆրէյսինէ հաստատեց թէ Հարթման ոչնչականին դէպքը Դաղղիոյ և Ռուսիոյ միջև կեցած յոյժ լաւագոյն յարաբերութեանց բնաւ վնաս չէ տուած։ Պ. ոը Ֆրէյսինէ յետոյ Հելլենական խնդրոյն վերայ խօսելով՝ ըսաւ թէ Դաղղիա այն խոհեմութեամբ պիտի գործէ, յորմէ երբէք պէտք չէ չեղել։

Ա. տարին գործոց նախարարութեան ելմտացոյցն ընդունուեցաւ։

Հռոմ 18 յունիս.

Կը հաստատեն թէ Քորթի կոմսն ի մօտոյ Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ իբրև դեսպան։

Պէրլին 18 յունիս.

Դեսպանախորհրդոյ լիազօր պատուիրակաց միջև արևելեան խնդրոյն վերայ այնպիսի համաձայնութիւն մ'ելեւան կուգայ, որոյ նմանը 1876էն ի վեր չէր տեսնուած։

Լոնտրա 18 յունիս
(Դրամական հեռագիր չէ եկած։)

Փարիզ 18 յունիս.

Օսմ. Բանս.		11,30
» Երկաթուղի		56,25
Դպրդ. »	5 0/0	120.07 1/2
» »	3 0/0 Նոր	86,22 1/2

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս երէկ հաստատուեալ ծանուցինք, Եւրոպական Թուրքիոյ նահանգաց կաղմական կանոնադրերը քննելու պաշտօն ունեցող Եւրոպական յանձնախումբն հինգշաբթի օր Ղալաթա Սերայի Լիսէին մէջ իւր առաջին նիստն ըրաւ։

Դիւանագիտական ասպարէզներու համեմատ, նախագահութիւնն Օսմանեան առաջին պատուիրակ Ա. սիմ փաշայի յանձնուեցաւ։ Ակէ առաջ Արևելեան Բուլկարիի Եւրոպական յանձնախմբին մէջ Դաղղիական պատուիրակութեան քարտուղար Պ. Սէան յանձնախմբին քարտուղար անուանեցաւ, և մի քանի ուրիշ քարտուղարներ անոր օգնական տրուեցան։

Յանձնախումբն որոշեց որ իւր որոշումները ձայնից մեծամասնութեամբ պիտի տրուին, պատուիրակաց ամեն մին իւր կարծիքն առանձնագրութեան մէջ անցունել տալու իրաւունք ունենալով հանդերձ։

Նոյն նստին մէջ, Անգլիական պատուիրակ Լորա Ֆիձ-Մորիս գլուխ առաւ թէ Բ. Դուռը Պէրլինի դաշնագրին 23 րդ յօդուածին հակառակ, գաւառաց վարչական վերակազմութեան ծրագրերն ինք չինած էր Կ. Պոլսոյ մէջ, վտանգաւոր այդ գործը գաւառական մասնախումբոց յանձնելու, որոց մէջ տարական տարրը մեծապէս ներկայացեալ պիտի լինէր։

Ասիմ փաշան պատասխանեց թէ Պերլինի դաշնագրին 23 ՐԴ յօդուածին մէջ յիշուած գաւառական յանձնախումբը այդ վարչական վերակազմութեան կանոնադրերը խմբագրելու համար պէտք եղած հրամայութիւնները չէին կրնար ունենալ, ուստի Բ. Դուռը գործը դիւրացնելու համար ինք չինեց զանոնք։ Լորա Ֆիձ-Մորիսի և Ասիմ փաշային խօսքերն ատենագրութեան մէջ անցան։

Յառաջիկայ նիստն երկու շաբթի օրը տեղի պիտի ունենայ։

Վաղբի լրագիրն Եւրոպական Թուրքիոյ բարենորոգմանց գործին նկատմամբ իւր այս աւուր թուով կարևոր լուր մը կուտայ։ Կըսէ թէ Սայիտ փաշայի վարչութեան ժամանակ Թուրքիոյ այդ մասին համար խմբագրեալ կաղմական կանոնադրերը ներկայ նախարարութեան գործին դլուխ անցնելէն 'ի վեր «աւելի ազատական ոգւով բարեփոխուեր», և այնպէս ներկայացուեր են Եւրոպական յանձնախմբին։ Այսկէց զատ, Բ. Դուռը կուզէ եղեր որ Եւրոպական Թուրքիոյ բոլոր նահանգաց համար միօրինակ կանոնադրերը պատրաստուին, իսկ Եւրոպացի անդամք կը պահանջեն եղեր որ իւրաքանչիւր նահանգի համար իւր պիտոյից համեմատ կանոնադրերը տրուին։

Թուրք լրագրիք կը ծանուցանեն թէ Բ. Դուռը տէրութեանց հաւաքական ծանուցագրին Հելլենական խնդրոյն վերաբերեալ առաջին մասին պատասխանելէ յետոյ, Գարատաղի և Հայաստանի խնդրոց վերաբերեալ մասերուն ալ պատասխան կը պատրաստէ եղեր։

Գարատաղ իրրև փոխարինութիւն Տուլչինեան ընդունելու համանութիւն տուած լինելով, Գարատաղի խնդրոյն լուծումն ոչ ևս դժուարութեանց պիտի հանդիպի։ Հոգի տեղ Գարատաղի դրամական հատուցումը լինելու զրոյցն անհիմն է։

Գալով Հայաստանի բարենորոգմանց խնդրոյն, Բ. Դուռն այդ նիկատմամբ «պէտք եղած ապահովութիւնները» պիտի տայ եղեր։

Վաղբի լրագիրն իւր այս աւուր թուով կը ծանուցանէ թէ դաւառները (՝) դանուող Անգլիական հիւպատոսք ծրագրեր կը ղրկեն եղեր առ Պ. Կոչէն, որպէս զի Եւրոպական յանձնախմբին մէջ քննութեան ենթարկին։

Մայրաքաղաքիս Անգլիական դեսպանին ամուսինը՝ տիկին Կոչէն՝ իւր զաւակներով երէկ Կ. Պոլիս եկաւ։

Մայրաքաղաքիս Քուռիէ տ'Օրիան լրագիրը Տատեան Վահան Յարութիւն էֆէնտիին երկրորդ անդամ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական անուանելուն առթիւ հեռաւոր տողերը կը հրատարակէ, զորս արժան կը համարիմ թարգմանել 'ի բերկրութիւն ազգայնոց։

«Տատեան Յարութիւն էֆէնտիին արժանիքն տ'ինչպէս յայտնի են, որ հազիւ պէտք կայ յիշելու։ Փարիզի մէջ կրթուած է, նախ Սէնթ Սիրոյ դպրոցն եւ յետոյ Լէքոլ Սանթրալի ուսումնարանը։ Կ. Պոլիս դառնալէն զբեթէ անմիջապէս յետոյ կարևոր պաշտօններ վարել ըսկսած է։ Երբուն տարու չկար երբոր Փարիզի Օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար անուանեցաւ, և ժամանակ մ'ալ դեսպանական պաշտօն վարեց։ Թուրքիա վերադառնալուն՝ հետզհետէ Պերտակեան խորհրդոյ անդամ, Հասարակային շինութեանց խորհրդական, Հանրայց և անտառաց տնօրէն, Բերայի քաղաքապետութեան նախագահ և վերջապէս Արտաքին գործոց խորհրդական անուանեցաւ, ուր ամենոյ մը չափ ալ նախարարի պաշտօն վարեց։

«Յարութիւն էֆէնտին ամեն հմտութիւն և պէտք եղած հանգամանքներն ունի՝ ներկայ դիրքերուն պատասխանելու համար։ Մշակեալ միտք, համակրելի բնաւորութիւն, իւր պաշտօնարանին գործոց քաջածանօթ է։ Կը ճանչէ զեւրոպա և անոր պետական մարդիկը։ Դիւանագիտական խմբագրութեան հաղուագիւտ տաղանդ մ'ունի, որ ի հարկին Դրան փարձեալ քարտուղարներուն գործ չմոռնար։ Հակիրճ խօսելով, Ապէտաին փաշան թանկագին՝ չբերեմք անհրաժեշտ օժանդակ մը պիտի գտնէ զայն։

«Վերջացնելէ առաջ իրողութիւն մը յիշեմք, որ ամենամեծ պատիւ մ'է Յարութիւն էֆէնտիի քաջասրտութեան և անկախ բնաւորութեան։ 1876 մայիսին, երբոր Մահմուտ Նէդիմ փաշան Նենդաւոր մեքենայութեանց և խարդաւանաց չնորհիւ տքնոր երթալու հարկադրեցաւ, Յարութիւն էֆէնտին միակ պաշտօնատարն եղաւ, որ անկեալ նախարարը ատենով շոգենաւն յանդարկաւոր երթալու քաջութիւնն ունեցաւ։»

Մայրաքաղաքիս ուրիշ օտարազգաւ թերթերն ալ մեծ դոհութեամբ կը խօսին Տատեան Յարութիւն պէյին Սրտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական անուանելուն առթիւ։

Անգլիական լրագրաց մէջ յունիս 10 թուով հրատարակեալ հեռագիր մը կըսէ թէ մայրաքաղաքիս Անգլիական դեսպան Պ. Կոչէն Թուրքիոյ մէջ ոստիկանութեան վերակազմութեան խնդրոյն առաջին կարգի կարևորութիւնը ճանչնալով, Անգլիացի Պէյքը, Շիւրահամ, Պրնթ և Սինճ գնդապետներէն խնդրեր է որ այս խնդրոյն վերայ տեղեկագրեր շինելով իրեն ներկայեն։ Յայտնի է՝ Պ. Կոչէն՝ այդ տեղեկագրաց յենլով, ոստիկանութեան վերաբերեալ պէտք եղած տնօրէնութիւնները պիտի առաջարկէ Բ. Դրան։

Սէնթֆոռ լրագիրն իւր երէկուան թուով դոհութեամբ կը ծանուցանէ թէ Օսմանեան նախարարութիւնն ի նպաստ Անատոլուի սովելոյ կարգադրեալ մեծ վիճակահանութեան համար պէտք եղած կայսերական իրատէի խնդրոյն կրկնագրի, և յայս կայ որ հրամանագիրը ի մօտոյ երևի։

Ի նպաստ Անատոլուի սովելոյ Փարիզի Օմէլ Քոնթինանթալ օթեւանին մէջ տրուած նուագահանդէսէն գոյացեալ քսան և մէկ հազար ֆրանք հասոյթը Բ. Դուռը նստոյց Օմ. յանձնախմբին ղրկուեցաւ քաղաքապետի տեղապահ տրական ձեռօք։

Անգլիոյ երեսփոխանաց ժողովին յունիս 10ի նստին մէջ Պ. Քոսուվին հարցուց Առաջին նախարարին թէ կրնա՞ր իմացնել ժողովին այն պահանջմունքները զորս Պ. Կոչէն պիտի ընէ Օսմ. կառավարութեան։

Պ. Կլատսթոն պատասխանեց թէ Պ. Կոչէնի տրուած հրահանգներն հաւաքական կամ նոյնիմաստ ծանուցագրոյ մը հետ վերաբերութիւն ունին, որ Թուրք կառավարութեան պիտի մատուցուէր։ Երբ այդ ծանուցագիրը ներկայի, բոլոր պաշտօնագրերն Անգլիական խորհրդարանին պիտի մատուցուին, և յայտնի է Պ. Կոչէնի պաշտօնն ալ ըստ բաւականին պիտի կրնայ հասկցուիլ։

Կերևի որ այս շաբթու խորհրդարանին ներկայացեալ թղթերն, որոց հրատարակութիւնը կը ծանուցնէր երէկ եկած հեռագիր մը, նոյն իսկ Պ. Կլատսթոնի յիշած սոյն պաշտօնագրերն են։

Նախընթաց իրիկուն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Նախորդ Խրտիվ Իսմայիլ փաշայի հարեմն անցեալ չորեքշաբթի օր Նափոլիէն մեկներ է շոգենաւով մը, որոյ ուր երթալն յայտնի չէր։ Նոյն օրն Իսմայիլ փաշան ալ իւր որդւովք Հռոմ գնացեր է։

Երէկ առաւօտ կայսերական Իրադեատին և Իսմայիլ շոգենաւերը դաղանի հրամաններով դէպ ի Դարդանել գնացին, և կը կարծուի թէ նախորդ Խրտիվին Հարեմը բերող շոգենաւը դիմաւորելու ղրկուած են։ Եւ յիրաւի, երկու օր առաջ Իսմայիլ փաշային կողմէ քաշուած հեռագիր մը կըսէր թէ՝ Վեհ. Սուլթանին հրամանաց հակառակ՝ Ե դիպատոսի դուռները դոց լինելով, և միւս կողմէն իւր Հարեմն Իսլամական հոգի մը դուրս ընդունելու կարելի չլինելով, Իսմայիլ փաշան Կ. Պոլիս կը ղրկէ ղայն։

Ամերիկեան լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Քոնթէմբրէի Բրվիու Անգլիական հանդէսին յունիս ամսուան թուոյն մէջ «Դրեկելեան քաղաքագէտ» մը յօդուած մը հրատարակած է սա տիտղոսով. «Ազատական կառավարութիւն մը ի՞նչ կրնայ ընել Թուրքիոյ համար», և բարենորոգմանց վրայ խօսած է։ Նայնթինթի Սենթիւրի Անգլիական ամսաթերթն ալ, որոյ էջերը տակաւին քանի մ'ամիս առաջ Պ. Կլատսթոնի յօդուածներովը կը փայլէին, յօդուած մը կը հրատարակէ «Բարենորոգմունք 'ի Թուրքիա» խորագրով, որոյ հեղինակն է Տէյլի Նիուզ լրագրին Կ. Պոլիս նստող թղթակիցը Պ. Բիրս Անգլ. փաստաբանը։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զրոյց կայ թէ Մահմութ փաշան քանի մ'օրէն Կ. Պոլիս պիտի դայ։

Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Մէքքէի նոր Շերիֆին, Սաֆիւլ-Մունթալէպ էֆէնտիի վրայ ըսպանութեան ուրիշ փորձ մ'եղած է։ Անոր վրայ երկու դնդակ արձակեցան, որոց մին Շերիֆին ըսպասաւորը վիրաւորեց և միւսն ալ ձի մ'սպաննեց։

Պուլղարիոյ կառավարութեան առաջարկութեամբ, Անատոլուի Անգլ. ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ուիլսըն Պուլղարիա և Արևելեան Բուլկարի պիտի ղրկուի խորհրդակցելու համար։

Գալիցիոյ կառավարութեան առաջարկութեամբ, Անատոլուի Անգլ. ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ուիլսըն Պուլղարիա և Արևելեան Բուլկարի պիտի ղրկուի խորհրդակցելու համար։

Գերմանիոյ կառավարութեան առաջարկութեամբ, Անատոլուի Անգլ. ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ուիլսըն Պուլղարիա և Արևելեան Բուլկարի պիտի ղրկուի խորհրդակցելու համար։

Սաղանիկի Գերմանական հիւպատոսն ալ Սաղանիկ կանչուեցաւ։

Ամերիկեան լրագրաց մէջ կարդացուած հեռագրի մը համեմատ, Ամերիկեան Հանդէսին Հանրապետական կուսակցութեան ընտրութեան համար Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Գարֆիլտ նախագահն ընտրուեցաւ։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պերլինի դեսպանախորհրդին առաջին նիստը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի, ուր միայն նախնական գործողութիւնները կատարուած կ'երևին, այսինքն լիազօրները իրենց վկայագրերը ներկայած և օրակարգն ընդունած են։ Երկրորդ նիստն այսօր պիտի լինի, և կարելի է խնդրոյն հիման վրայ վիճաբանութիւնն սկսած է։ Փարիզին գրուած տեղեկութեանց նայելով, դեսպանախորհուրդն առանց Բ. Դրան պատասխանին սպասելու տեղի պիտի ունենար, և թէպէտ ծրագիրը միայն Հելլենական խնդրով սահմանափակուած է, այսու ամենայնիւ կը կարծուի եղեր թէ տերութիւններէն ոմանք կարելի է ուրիշ խնդիրներ յարուցանել ուզեն, և այն ատեն դեսպանախորհրդին նախագահ Հօհենլօհէ իշխանին կ'ինայ անոնց վրայ վիճաբանութեան հաւանութիւն տալ կամ դիւանագիտական կերպիւ մերժել։ Խնդրասուրբ կէն կը դրեն թէ Ռուսիա կը փափաքի եղեր որ Դարտանելի խնդիրը ալ դեսպանախորհրդին ներկայանայ, և տերութեանց ստիպման վրայ հաւաներ է որ միայն Հելլենական խնդիրը վիճաբանութեան դրուի։ Դաղղիա պիտի պահանջէ եղեր որ Եանեայի նկատմամբ Յունաստանի բաղձանքն ուշադրութեան առնուի, և կը կարծուի որ Անգղիա ալ անոր օժանդակ պիտի հանդիսանայ։ Արևմտեան տերութեանց օտարի հողով այսպիսի առատաձեռնութիւնները չեմք կըրնար հասկնալ։ Ժամանակ մ'Օսմանեան երկրին ամբողջութեան պահպանութիւնն առած մ'եղած էր Եւրոպիոյ քաղաքագիտաց բերանին մէջ. բայց քանի որ աշխարհավարութիւնը մեծ յեղաշրջումմը կրեց, Եւրոպացիք առատ պարգևներ տալու կերնեն Թուրքիոյ երկրէն, առանց բնաւ առատ պարգևներ տալու երկրին բնակչաց ընդդիմութեան, և անոնց մէկ մեծ մասին բաղձանաց։ Ինչպէս արդէն ըսած եմք ուրիշ անգամ, ո՛րչափ բարեկարգմանց խնդրոյն մէջ Եւրոպիոյ պահանջն արդար է, ա՛յնչափ այսպիսի հողային շնորհմանց պահանջներն անհանդուրժելի են, և իրաւամբ ամեն հայրենասէր Օսմանցւոց զգացումը կը վիրաւորեն։ Անշուշտ Եւրոպա առաւել արդարութեամբ կը շարժի՝ եթէ այսպիսի պահանջումներն ի բաց թողլով միայն նեղքին ընդհանուր բարեկարգմանց վրայ թափէ իւր բոլոր ուժը, որք ամեն տարերաց հաւասարապէս օգտակար են։ Զեմք դիտեր թէ Գերմանիա և Աւստրիա Հելլենական պահանջմանց այնչափ նպաստաւոր պիտի լինի՞ն. բայց Փարիզի մէջ կը յուսացուի եղեր որ Գերմանական երկու մեծ և դաշնակից տերութեանց ընդդիմութիւնը բացարձակ չլինիր։ Կարելի է սակայն որ՝ մանաւանդ Աւստրիա՝ Հելլենական պահանջմանց դէմ դիտողութիւններ ընէ։

Ինչպէս յայտնի է, դեսպանախորհուրդն երկրաչափներու յանձնախումբ մը պիտի ղրկէ Թեսալիա և Եպիրոս. բայց ըստ ոմանց՝ յանձնախմբին անդամներն աւազակաց ճիրանն ինկալու բաղձանք չունին, իրենց ուղեկից զօրախմբեր պէտք են, զորս ասկէ առաջ Բ. Դուռը չէր հաւանած տալ։ Ասոնք ո՞ւրկէ պիտի դան ուրեմն, և իրենց պաշտօնին կատարման մէջ դէպք մը՝ դժուարութիւն մը՝ չպիտի՞ ծագի, յորմէ կարելի է պատերազմի հրդեհ մը բռնկիլ։ Հարկ կը տեսնուի, ըստ Եւրոպացւոց, նոր սահմանը ղինուորական շղթայ մը հաստատել. բայց ասոր համար Պելճիայէն կամ Զվիցերիայէն զօրք բերելու լուրը կանխահաս կը թուի։ Մեծ տերութիւնք անպատեհ կը համարին իրենց կողմէ զօրք ղրկել. ասկէ զատ Օսմանեան կառավարութիւնը կանոնաւոր զօրք ունի, Յունաստան ալ կրնայ քանի մը դունդ զօրք տալ։ Կը կարծուի ուրեմն որ Օսմանեան զօրքն հիւսիսային դըժի մը վրայ կենալով, և Հելլենական զօրքը հարաւային դժի մը վրայէն կը բանան իրարու ձայն լսելու չափ հեռաւորութեամբ միջազգային յանձնաժողովին պահպանութիւնը պահպանելու համար։ Ասոնց մէջ տեղն առժամեայ չէ. զոր դիմ մը կը մնայ, ուր միջազգային յանձնախումբը կրնայ իւր պաշտօնը կատարել։ Այս ամենը տակաւին ենթադրութիւններ են, և կրնան շատ մը դժուարութիւններ ծագիլ և լուծման ուրիշ եղանակներ փնտռուիլ։ Վիճակը միշտ չփոթեալ է, և մեծ նուազաբար, մեծ հանճար պէտք է, որ այսչափ փոթորկալից ծովու մը մէջէն անվնաս անցնելով՝ ապահով և խաղաղ նաւահանգիստ մը հասնի։

Բ. Դուռը ներկայ պարագայից մէջ Յունաստանի և Դարտանելի ղինումը ընելու տրամադիր չերևիր, և Եւրոպիոյ լրագրերէն ոմանք վստահ Ասիական փաշային արտաքին գործոց նախարար անուանիլն Յունաստանի բաղձանաց համեմատ Բրէվէզա և ուրիշ երկիրներ տալու նշան մը չեն համարիր։ Օսմանեան կառավարութեան այս ընթացքն արդարութեան համաձայն է, քանզի չկայ ազգ կամ տերութիւն մը, որ իւր դրացին գոհ ընելու համար կամովին երկիր տայ անոր։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Անգղիոյ Լորտերաց խորհրդարանին մէջ անցեալ ուրբաթ օրն Հայաստանի նկատմամբ եղած վիճաբանութեանց խնամն երկիր հրատարակեցինք։ Բայց Սթամպուլ լրագրին այդ նոտին առնագրութիւնն աւելի ընդարձակօրէն հրատարակած լինելով, Թուրքիոյ գործոց վերաբերութիւն ունեցող այսպիսի խնդրոյ մը վրայ մեր ընթերցողներն առանց տեղեկութեան չմոռնալու համար՝ անոր թարգմանութիւնն հոս կը դընեմք.

ԼՈՐՏ ԲԱՐՆԱՐԴՈՆ խօսք առաւ հարցում մ'ընելու համար զոր արդէն ծանուցած էր։ Ազնիւ Լորան յիշեցուց ժողովին թէ ասկէ առաջ նիստերու մէջ ալ քանի մ'անգամ ուշադրութիւն հրաւիրած էր Արմենիոյ վիճակին վրայ, և դիտեց թէ այդ նիստերուն մէջ ասկէ առաջ ըսածներն այժմ ալ կրնար կրկնել։ Ինք վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը շըփոթել կամ անոր վրայ ճնշում բանեցնել չուզեր. բայց կը տեսնէր որ Հայոց գործերուն մէջ ծանր տագնապ մը յառաջ եկած էր։ Հայք բաղմաթիւ ցեղ մ'են՝ Օսմանեան տերութեան մէջ ընդարձակ դաւառաց վրայ տարածեալ, և Պերլինի դաշնագրով իրենց վիճակն երաշխաւորեալ է։ Եւրոպա Հայոց խնդիրը ճանչած է, և Անգղիոյ մէջ քաղաքական կուսակցութեանց երկուքն ալ, այն է՝ թէ՛ Ազատականք և թէ՛ Պահպանողականք՝ կը փափաքին բան մ'ընել թեթևցնելու համար այն վիշտերն՝ որով Հայք կը տառապին երկար ժամանակէ՛ի վեր։

Վերջին վեց ամսոյ մէջ երկու կապոյտ տետրակներ հրատարակեցան, որոց մէն մի էջերը լի են հարստահարութեանց, չկատարուած պարտականութեանց և չիրացած յոյսերու պատմութեամբ, որոյմէ Հայք վնասուած են։ Պատերազմը վերջանալէն ի վեր անոնց մէջ համաճարակ հիւանդութիւն և սով ծագեցան. անոնց առևտրական պղտոտայքն անմարդացան, գիւղեր թողուեցան, և ամեն կողմ տարաբաղդութիւնք եղան։ Ցեղական իշխանութեանց կողմէ խիստ քիչ յոյս։ Յանձնախումբ Յանձնախմբի ետեւէ ղրկուեցաւ։ Շատ տեղեկագրեր խմբագրեցան, բայց որ և է միջոց ի գործ չդրուեցաւ։ Պէյքը փաշան Օսմանեան դաւառաց մի քանին ղրկուեցաւ, կը կարծուէր թէ ընդարձակ իշխանութեամբ։ Բայց կ. Պոլսէն անոր հետ ղրկուած սպայք անոր գործողութեանց արգելք եղած են։ Հարստահարութիւնք և կեղեքմունք ի գործ կը դրուին նոյն իսկ փաշաներուն աչաց առջև, և դատարանաց մեծագոյն մասը կաշառակուլ են։

Տառապելք միայն Քրիստոնեայք չեն։ Իսլամք ալ մասնակից են։ Քրիստոնեայք սարսափահար են. Իսլամք տուրքերով կը ճնշուին։ Եւ (կըսէ Լորա Բարնարվօն) Արմենիոյ մէջ ուղղութիւն ըրած եմ, և իմ անձնական փորձառութիւնս կը հաստատէ Հայոց վերընծայեալ հանգամանքներն, որք են աշխատասիրութիւն, պարկեշտութիւն և առևտրական կարողութիւնք։ Քանի մը շաբաթ առաջ հրատարակուած կապոյտ տետրակին մէջ 144 գիւղեր յիշուած էին, որք բոլորովին անմարդացած են։ Անոնց բնակիչները ջարդուած կամ անօթութենէ մեռած և կամ գաղթած էին։ Նոյնպէս, այդ կապոյտ տետրակին մէջ ըսուած է թէ 2,000 ընտանիք Ռուսիա փախած են և դրեթէ նոյնչափ ալ Յունական դաւանութիւն ընդունած են՝ այդ միջոցաւ հարստահարութիւններէ քիչ մը փրկուելու համար, և դարձեալ նոյն կապոյտ տետրակին մէջ կը յայտարարուի թէ Հայք իրենց աչքերը դէպ ի Ռուսիա կը դարձընեն։ Իրենց աչքը Թուրքիոյ կեդրոնական կառավարութեան վրայ դարձնելով օգուտ չեն տեսներ։ Նա անկարող է բարիք ընելու։ Թուրք կառավարութիւնը բոլորովին չփոթեալ վիճակի մէջ է. ատակ չունի, և իրեն ամենաաւելի խորհուրդ տուած անձինքը պաղեցուցած է իրմէ։ Թուրքիոյ զօրաց և քաղաքային պաշտօնատարաց ամսականները չեն վճարուիր։ Տակաւին քանի մը շաբաթ առաջ տեղւոյ մը պահապան զօրքն ո՛չ միայն դրամ, այլ և ուտեստ ալ ընդունած չլինելով, ժամերով ծամ պահելէն ետոյ պղինձ ամանները ծախելով ուտեստ հայթայթեր են։ Կառավարութեան ամբարաց մէջ ցորեն չկայ, և եթէ սեղանաւոր մը վնասն աչքն առնելով դրամ փոխ չտար, բաղմաթիւ զօրքեր անօթի պիտի մնային։ Յուսահատութիւնը սա առաւելութիւնն ունի, որ անոր ենթակայ եղողները կ'ատիպէ բարի խրատուց անսալ, բայց միանգամայն զանոնք վհատեցնելու զէնութիւնն ունի։ Լորա Բարնարվօն կը հաւատայ թէ Դրան հպատակաց կողմէ մեծ համակրութիւն կայ դէպ Յնդգլիա, բայց ինք կը վախնայ որ Արմենիոյ մէջ արդի մեծ ապտակը բոլոր ազգին ջնջման պիտի յանգի։ Իրաց այնպիսի վիճակ մը յառաջ եկած է, յորում քիչ ժամանակ առաջ ներմուծել կարելի եղած բարեկարգմունք ոչ ևս գործադրելի են։ Բայց մեծ ապտակի մ'առաջն առնու համար բան մ'ընել պէտք է, և արդէն Հայաստանի համար երկու գլխաւոր անօրէնութիւնք կան, որոց վրայ ինք (Լորա Բարնարվօն) վեհ. Թագուհւոյն կառավարութեան խորին ուշադրութիւնը կուզէ հրաւիրել։

Այս անօրէնութեանց առաջինն է Քրիստոնեայ ընդհանուր կառավարչի մ'անուանում, առարկայ մը զոր Լորա Սալիսպըրի շատոնց իւր գլուխը դրած էր։ Երկրորդն ալ այս էր որ գաւառին բոլոր հասոյթը կամ անոր մեծագոյն մասն այդ ընդհանուր կառավարչին ձեռքը դանուի իւր կառավարած գաւառին մէջ գործածուելու համար։ Եթէ այդպիսի Քրիստոնեայ ընդհանուր կառավարիչ մ'անուանի, Քրիստոնէից մեծ պաշտպանութիւն կը լինի։ Աշխարհի երեսը ցրուած Հայերէն բաւական թուով կարող մարդիկ կրնան դտնուիլ իրենց երկրին մէջ պաշտօն վարելու համար։ Հաւանական չէ որ Իսլամք Քրիստոնեայ կառավարչի մ'անուանման ընդդիմութիւն ընեն, որովհետև 3 հազար Իսլամ բնակիչ ունեցող քաղաքի մը կողմանէ աղերսագիր մատուցուած էր, որ այդ քաղաքը Լիբանանու քրիստոնեայ կառավարութեան հետ միանայ։ Լորա Բարնարվօն վերջացնելով կը հարցնէ թէ Թագուհւոյն կառավարութիւնը կրնա՞յ ըսել թէ Թուրք կառավարութիւնն ինչ միջոցներ ձեռք կ'առնու Արմենիոյ մէջ ապահովութիւն հաստատելու և այդ գաւառին ժողովրդեան թշուառութիւնն ոտոտելու համար։ (Հաւանութեան յայտնէր։)

ԼՈՐՏ ԿՐԱՆՎԻԼ կը պատասխանէ թէ Լորա Բարնարվօն իւր հարցման պատասխանն ինք տուած էր նոյն իսկ իւր բանախօսութեան մէջ։ Ճշմարիտ չլինիր ըսել թէ Բ. Դուռը միջոցներ ձեռք չառնուր, բայց միւս կողմէն անհնար էր ըսել թէ որ և է իրական միջոց գործադրուած է։ Սովին գալով, այդ աղետին պատճառները բազմաթիւ են, ինչպէս, 1. Վերջին պատերազմը. 2. Հնձոց անպտղութիւնը. 3. Երկրին անապահով վիճակն և Քրդաց արշաւանքները. 4. Պաղայէ տրոց պահանջում. 5. Դրամին արժէքը կորսնցնելը. 6. Թշուառ Լազերու և Չերքէզներու դաղթականութիւն. 7. Ցեղական իշխանութեանց կողմէ արմատաց ամբարներուն յոռի մատակարարութիւն։ Եկած ամեն տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ սովը կը շարունակէ, և թէ ապագային համար ալ հաւանականութիւնք յոյժ մթին են։ Թուրքերը ցորեն բաշխեցին, բայց կերևի թէ կազմաւորեալ դրութիւն մը չէ կեցած, և եթէ Անգղիոյ մէջ հաւաքեալ հանգանակութեանց չնորհիւ մեր հիւպատոսք ցորեն և կերակուր չբաշխէին, շատեր կը մեռնէին։ Սովը բոլորովին վերէ այն միջոցներէն, զորս Թուրք կառավարութիւնն այժմ իւր տրամադրութեան ներքև կրնայ ունենալ Թուրքիոյ դաւառական վարչութեան արդի կազմակերպեալ և ապականեալ վիճակին մէջ։

Միակ իրական դարմանը՝ դաւառական վարչութեան տրմատական բարեկարգմանը վրայ կը կայանայ։ (Հաւանութեան յոյներ)։ Այդ նպատակին հասնելու համար խիստ քիչ բան եղաւ, թէ և Թուրքերն յոյժ գործունեայ եղան իրարու ետեւէ քննիչ յանձնախմբեր ղրկելու մասին։ 1879 փետրվարին Դուռն երկու յանձնախմբեր կարդեց, որք փոքր-Ասիոյ և Քրդաստանի Արևելեան կողմը դնային երկրին վիճակը և քրիստոնէից դանդատները քննելու պաշտօնով։ Թրօթթը հաղարապետն հիւսիսային Հայաստանի յանձնախմբին ընկերակցեցաւ և Զէրմանայ տեղական հարաւային Հայաստանի յանձնախմբին։ Թրօթթը հազարապետը Կարնոյ Օսմանեան յանձնախմբին գործողութիւնն յոյժ գեղ կը նկարագրէ. բայց կը սէ թէ Տիարպէքիրի յանձնախմբին գործողութիւնները զեղեցիկ հակապակեր մը կը կազմէին անոր դէմ։ Այս վերջին յանձնախումբն Ապէտին փաշային նախագահութեան ներքև էր, որ գոհութեամբ կը ըսեմ թէ, (կըսէ Լորա Կրանվիլ) Արտաքին գործոց նախարար անուանած է՝ յետ ազգու բարեկարգմամբ նշանաւոր հանդիսանալէ այն այլ և այլ պաշտօններուն մէջ զորս վարեց։ (Հաւանութեան յոյներ)։ Հալէպի մէջ տեղական խորհրդատու յանձնախումբ մը կազմեցաւ. առջի բերան շատ բան չէր սպասուեր անկէ, բայց Զէրմանայ տեղական, որ յոյժ խելացի սպայ մ'է, նպաստաւոր կերպիւ կը խօսի Հալէպի յանձնախմբին վրայ։

Այդ յանձնախումբերուն միակ գոհացուցիչ արդիւնքն այս եղաւ, որ ժողովրդոց դգացմանց ճշմարիտ բացատրութիւնն եղան և ապացուցին թէ Քրիստոնէից և Իսլամաց կարելի էր գո՛նէ մինչև ատիճան մը համաձայնութեամբ աշխատիլ իրենց դաւառին բարւոյն համար։ Բարեկարգմանց յանձնախմբերէն ոմանք բարիք ըրին տեղական դանդատանաց դարման տանելով։ Ապէտին փաշան, երբոր Սերասքիրի կառավարիչ էր, յաջողեցաւ վերջ մը տալ Քուրդ լեռնականաց ծայրայեղութիւններուն։ Բարեկարգմանց յանձնախումբերուն տեղեկագրերը Թագուհւոյն կառավարութեան չհաղորդուեցան, և կերևի թէ Դուռն որ և է միջոց ձեռք չէ առած այդ տեղեկագրաց եզրակացութիւնները գործադրելու համար։

Իմ նախորդս եղող ազնիւ Մարքիզն (Լորա Սալիսպըրի) ինչ ինչ բարեկարգումներ առաջարկած էր Բ. Դրան, և այս վերջինն ալ խոստացած էր թէ քանի մը բարեփոխութեամբք 'ի գործ պիտի դնէր զանոնք։ Արդ, Բ. Դուռն իւր այս խոստմանց ոչ մին չէ գործադրած։ Եւրոպական տեսուչք գործնական բան մը չկրցին ընել, և մի քանին արդէն հրաժարած են։ Դատական տեսչաց անուանումն անյաջողութենէ մ'ալ դէշ վախճան ունեցաւ։ Լաւ ոստիկանութեան մը կազմութեան համար ոչինչ եղաւ։ Համառօտիւ ըսեմ, շատ խոստում եղաւ, բայց բընաւ գործադրութիւն չեղաւ։ Այդ Ասիական դաւառներն անկարգութեան և թշուառութեան ողբալի վիճակի մը մէջ են, և անոր դարման տանելու համար թուրք կառավարութեան ձեռք առած միջոցները բոլորովին անբաւական են։

Իրաց այս վիճակն է ահա որ վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնն ստիպեց հրաւիրել միւս Եւրոպական տերութիւններն որ միաբանութեամբ գործելով՝ պահանջեն Բ. Դրէն որ Պերլինի դաշնագրին 61րդ յոդուածը գործադրէ, և իրենց իմացնէ այն բարեկարգական միջոցները՝ զորս ինք ձեռք առած է ըստ այդ դաշնագրին, որպէս զի տերութիւնք կարենան անոնց գործադրութեան հսկել։ (Հաւանութեան յոյներ։)

Լորա Սալիսպըրիի, Արկայլի դքսին, Սամերսէթի դքսին և Պոթէի մարքիզին բանախօսութիւններն ալ յաջորդաբար պիտի հրատարակենք։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԵՐ

ԲԱՂԷՇ

21 ապրիլ 1880

. . . Տէր.

Պատուական Մասիսիդ մօտակայ թերթերէն միոյն մէջ կարդացի որ Եւրոպական լրագրաց Պէյքը փաշայի պաշտօնին կարևորութիւն տալը յիշելով ցաւ կը յայտնէք թէ Սղերդ առաջնորդ չկայ որ ազգային անհրաժեշտ վիշտերն օրինաւորապէս ներկայացնէ Նորին Վսեմութեան։

Յունուար ամսոյ սկիզբները՝ Պէյքը փաշան Սայիտ փաշային (Թըրհալայի նախորդ. կառավարիչ) հետ, բայց Սայիտ փաշան պատահմամբ մի օր առաջ եկած էր։ Սղերդի առժամանակեայ առաջնորդական փոխանորդ Դեր. Յակոբ Եպիսկոպոս խիզանցի՝ տեղւոյն կառավարչին հետ կը ներկայանան Սայիտ փաշային. այլ և այլ խնդրոց վրայ խօսելէ զկնի, որոց յուսադրական պատասխաններ կուտար, Սղերդի կառավարիչն յայտնեց թէ տեղւոյն Քըրիստոնեայք երկեղեցի ունին, դասդատաւոն ունին, և զանգ կախած են, հրաման կուտա՞ք որ զարնեն որոշեալ ժամերուն։ Սայիտ փաշան այս հարցման պատասխանելով ըսաւ. «Հէր նէրէտէ քի ճամի վար, մինարէ վէ մուէզզին տախի վար. այնի սուբէյթատ հէր նէրէտէ քի քիլիսա վար, օնուն տախի չանը օլաճադ»։ Այս պատասխանով գոհ չեղաւ Սղերդի կառավարիչն և բաւ թէ տուէլի լաւ չէ՞ որ Բաղիշոյ նորընտիր կառավարիչն կամքը առնումք։» Հետևեալ օրը եկաւ Պէյքը փաշան. արդէն ժամանակը ուշ էր և միւս օրը պիտի մեկնէր։ Նորին Վսեմութեան ներկայացան տեղւոյն կառավարիչն և Յակոբ Եպիսկոպոսը. սիրալիր ընդունելութիւն մ'ընել զկնի, հետևեալ հարցումներն ըրաւ Եպիսկոպոսին, լեզուագէտ Թուրք դպրեպի մը թարգմանութեամբ. «Այստեղ Նեստորական կա՞յ, Բողոքական և Ամերիկայի քարոզիչք կա՞ն ընտանեօք. վարժարան ունի՞ք»։ Այս երեք հարցման պատասխաններն առնելէ զկնի ըսաւ թէ՝ «ասկէ պիտի երթամ Մուսուլ, Պաղատատ, Պասրայ, Աշխարայ՝ Նեստորականաց յատկապէս այցելութիւն պիտի տամ, և վան ու Կարին հան-

դիպելով պիտի վերադառնամ Պուլիս։» Ասկէ կրնաք իմանալ Ն. Վըս�մութեան պաշտօնին կարեւորութիւնը։

Աղդասէր Էֆէնտի, ոսկի արդէն այս կողմերն ա՛յն տատիճան աստակացած է, որ բոլորի ուշադրութիւնը դէպի այն կողմը դարձած է. մուցած են՝ բարենորոգում, ազատութիւն, հանդատութիւն, հարատեւութիւն և ամէն բան, որովհետեւ Սղերդէն Բաղէշ և մինչև Վան, տարւոյս ըսկիզբէն մինչև այսօր յիսունէն աւելի մարդ և կին մեռած են անօթութենէ։

Վանայ Անդլիոյ փոխ-հիւպատոս Պ. Բրէյթըն հարիւրապետան ամսոյս սկիզբները այցելութիւն տուաւ տեղւոյս նորակազմ կուսակալութեան, այլ քով տեսաւ որ քաղաքիս շրջականերէն տասնի չափ հարիւրամեայ աւազակապետներ Նորին Վսեմութեան այցելութիւն տուած և ազատ թողուած են, բայց Հասանայի Մոռայէն, զոր Պուլանըդ ՀԸՔՕՂ զօրքերը բռնած էին, և այժմ տեղս բանտարկուած է։ Պ. Բրէյթըն այլքով տեսաւ նաև որ նորակազմ կուսակալութիւնը 20 ի չափ Միւթէսարրիֆ, Գայմագամ և Միւտիրներէ կը բաղկանայ, ամենքն ալ Թուրք պաշտօնեայ են. և տեղւոյս նախկին Գայմագամ Բաշիա էֆէնտին, որ ուսեալ բարեկիրթ և գործունեայ մէկն է, դեռ առանց պաշտօնի տեղս կը սպասէ։ Պուլանըդի երկրագործ Հայոց խաղաղութիւնը վրդովելու և Չերքէզ գոպիտանները ապօրէն կերպիւ տեղաւորելու նպատակաւ Չերքէզ Գայմագամ մ'ընտրուած է, որոյ պաշտօնանկութեան համար քանիցս հանրագրով խնդիր տուին, բայց չընդունուեցաւ։ Պ. Բրէյթըն կիսի որ այս խնդրոյ խորը չմտաւ, միայն հեռուէն դիտելով մեկնեցաւ։

Պ. Բրէյթըն չմոռցաւ քաղաքիս Դպրոցասիրաց-Արեւելեան ընկերութեան վեց ամսէ ի վեր բացուած Կեդր. վարժարանին այցելութիւն տալ, ուր դասատուաց կողմէն թէ-կեդր. վարժարանին այցելութիւն տալ, ուր դասատուաց կողմէն թէ- և առաջուց տեղեկութիւն չունէին, սիրալիր ընդունելութիւն մ'ուզաւ իրեն։ Պ. Բրէյթըն իւր ազնիւ և աղդասէր թարգման Մեծ. Պաղտասարեան Միհրան էֆէնտիի հետ երեք ժամ վարժարանը մնաց, մանրամասն քննութիւններ ըրաւ և կատարեալ տեղեկութիւն ստացաւ։ Ի վերջոյ բանախօսութիւն մ'ընելով իւր շնորհակալութիւնը յայտնեց և ըսաւ թէ «այս առաջին անգամն է որ Հայաստանի խորերն այսպիսի բարեկարգեալ վարժարան մը կը տեսնեմ», և դիտողութեան տեսարին մէջ արձանագրեց այսպէս՝ «Վարժարանիս դիրքը, օդը, դասակարգութիւնն ինձ շատ հաճելի երեցաւ, կողմնակիներն, աշակերտները, այսպիսի վարժարան մ'ունենալնուն համար»։ և գոհութեամբ մեկնեցաւ։

Ամիսէ մ'ի վեր ճերմակ հինգնոցին արժէքը 2 դահեկան է ճերմակ Մէճիտով. այս մասին Հայաստանի ժողովրդեան կրած վնասն անհարադրելի է. մէկ կողմէն սովին սաստկութիւնը, մէկ կողմէն ալ անբարեկարգ կառավարութիւնը, ատակի վնաս, եւ. խեղճ ժողովուրդն այս ամենածանր բեռներու տակ ճնշուած միջոցին՝ ունեցաւ նաև մի բռնակալ այցելու, այն է Մշոյ առաջնորդ Դեր. Գրիգորիս Սրբազան, որ վան երթալու նպատակաւ մարտի սկիզբը Մուշէն մեկնեցաւ, որպէս զի մուտքնել տայ Մշեցւոյն բարեյիշատակի արարքները. . . և խաբեպան ի ձեռին Մշոյ և Ալաշկերտի գիւղերէն պակի, միրուքեան, մեռելի, նշանաւորի եւ եւ իրաւունքներ կը հաւաքէ, մեկին տեղ տասը։ Ալաշկերտ խարազանի ձայնէն երկինք երան*, մինչդեռ բաղէշի աղդայնոց չատերը կըսեն թէ, Ալաշկերտ Մշոյ առաջնորդի թեմ չէ։ Խեղճ Ալաշկերտցիք մուռցան բարբարոս Քուրդերուն հաղածանքը։ Իրաւ է որ կ'ըսէ Աստուածաշունչ՝ «Մինչ մարդոյ 'ի խնամն չարին արձանացեալ է 'ի մանկութենէ» բայց այս տատիճան ըլլալը չէինք գիտեր. . .

Աղդասէր էֆէնտի՛, քաղաքէս երեք ժամու չափ հեռու, արեւելեան կողմը Գեղեցկաձոր (Գիւղել տերէ) ըսուած գաշտը, որ տասնի չափ Հայկական գիւղերէ կը բաղկանայ, և ուր ընդ ամենը 5-6 հարիւր տուն Հայ կան, տասնոց ազգաբնակ մնացեր է։ Նիւթական կացութիւնը խիստ յուզիչ և ազիտարար տեսարան մը կը ներկայացնէ բոլոր ազդասէր Հայոց։ Այո՛. չէ կարելի անկարեկիր և Սկեպտիկեան աչք դիտել նոցա կացութիւնը, և թողուլ անցնիլ դայն, որ Երուսաղէմի ճանապարհին վերայ ինկած վիրաւոր մ'է Հայաստանի մի անկիւնը, Բաղիշոյ ժողովրդական ընկերութիւնն, որ արդէն յատուկ մասնախմբի ձեռամբ այցելութիւն ընելով իւր լուրջ ուշադրութեանն ու կարեկցութեան առարկայ ըրած է զանոնք, և առաջիկայ դարնան պիտի փութայ վարժարան մը բանալ հոն. և որպէս զի լիովին կատարեալ հասնիլ իւր նպատակին և արդասաւոր հետեւանքի մը յանդեցնել իւր աշխատութիւնները, կը փութայ դիմել բոլոր Հայ սիրտ և հոգի ունեցող ազգայնոց, խնդրելով որ օգնութեան աչք կարկառեն իրեն և զօրացնեն ընկերութեան տակաւ ջանքերն, որովհետեւ ոչ միայն թուղթի դրքի և մելանի կարօտ են, այլ վարժարանի և հաղուստի ալ պէտք ունին, ուստի մեր խորին շնորհակալութիւնը կանխաւ յայտնելով Ձեր Մեծապատուութեան, կը խնդրեմք, Տէ՛ր, ներկայս Ձեր պատուական օրաթերթի սիւնակներէն միայն մէջ դեւեղելէ զինք, բարեհաճիք Մեծապատիւ ազդայնոց ամեն տեսակ նուէրներն ընդունելու։ Մեր այս խոնարհ առաջարկութիւնը Ձերդ Մեծապատուութեան ազդասէր զգացմանց վստահութեան վրայ հիմնեալ են, որոյ փորձը շատ և շատ անդամառեր ենք։

* * *

ԹԷՐՃԷՄԱՆԸ ՀԱՂԻԴԱԹ

Շուշու 30 մայիս 1880

. . . Խմբագրատեղ.

Մայիս 16 ամսաթիւ կրող Մասիսի թերթը երբ կ'ընթեռնուի, ներքին լրոց շարքը հետեւեալ պարբերութիւնը զարմանօք նշմարած եմ, այսինքն՝ «Թէրճէմանը Հաղբադաթ» անուն թուրք լրագիրը, իբրը թէ Ռուսճուքէն ստացած մի նամակէ քաղելով կը ծանուցանէ թէ «Շէյթանճը—Վառնա—Սիլիստրէի կողմերն 30000 իսլամք ապըստամբեր են և Պուլղար զօրոց հետ կռուելով 700 հոգի ջարդեր են անոնցմէ, և թէ Վառնա-Ռուսճուքի երկաթուղւոյն գիծը կտրել կըսպառնան. ապստամբաց հետ յարաբերութիւն ունեցող իսլամ գիւղերն հրոյ ճարակ կը լինին Պուլղարաց կողմէ, հետեւեալ Պուլղարիա գտնուող Ռուս սպայք յայտարարեր են թէ՝ Ռուսիոյ կառավարութիւնը նկատելով որ Պուլղարք բարեկարգութիւնը պահպանելու անկարող են, որոշեր է 30000 ռուսական զօրք զրկել 'ի Պուլղարիա»։

Հաղբադաթի կոկորդէն այս լուրերը երնելէ յետոյ, մեծ յոյսեր կը հիմնէ եղեր կարծեցեալ կամ իւր թղթակցին երազած ապստամբութեան վրայ։

Թէրճէմանը Հաղբադաթի անուան բոլորովին հակառակ այս առղերը կարդալով չկրցանք մեր ծիծաղը բռնել, այնպիսի խոշոր սուտեր և երեւակայութիւններ, որ մի միայն Հաղբադաթի նման թերթերու խմբագրաց դրչէն կրնան ելնել։

Մենք, իրաւամբ կը կարծէինք թէ Թուրք լրագիրք անցեալէն օրինակ առած, դանէ այսուհետեւ առանց ցնորքներու մէջ դեղերելով ինքզինքնին խաբելու և կարծանելու, իրենց երկրին վիճակը բնական գոյնով կը ներկայացնեն. քաղաքակրթութեան բարեկամաց առաջ, որք նոցա մէջնորդները կամ պաշտպանն են. եթէ կուզեն և կը փափաքին տեսնել Թուրքիոյ վերանորոգումը, միանգամայն երկրին ամբողջութիւնը պահպանել։

Բայց ցաւօք կը տեսնենք թէ դեռ կը զառանցեն և իսլամ ժողովրդեան դաղափարները փոխանակ յդկելու և ապագայ բարենորոգմանց ընտելացնելու, մոլեռանդութեան և ցնորքներու քաջալերը կը հանդիսանան, որով պատճառ կը լինին «յետին չար քան զառաջինն» լինելոյ, ասկէ կը ծագի այն առածին ճշմարտութիւնը թէ «լաւ է խելացի թշնամի քան անխելք բարեկամ։»

Իսկ դալով Հաղբադաթի մեծ յոյսեր հիմնած ապստամբութեան, կը յայտնենք թէ՝ բոլորովին անհիմն և անդոյ է։ 30000 իսլամ ապըստամբք, կռուոյ մը մէջ 700 Պուլղար մեռեալ, երկաթուղւոյ գիծը կարելու սպառնալիք. . . արդարեւ յոյժ մխիթարական է Հաղբադաթի համար այս «ուլյաուբանոթները» զոր իւր Ռուսճուքի թղթակիցը անկողնոյ մէջ երեւակայած է։

Եթէ մի քանի փոքրիկ աւազակայ խումբերու համար քաղաքական ապստամբութեան անունը կրնայ տրուիլ, առաջ ընելիք չունինք. բայց մենք ալ այն տանեն կ'սպասինք ակնարկել թէ՝ Սերպիոյ և Մոնթէնէկրոյի վերջին ապըստամբութեանց թուրք լրագրիք ինչո՞ւ համար «Էշգիյա» անունը կուտային, մինչդեռ սերբութիւնք և նոյն իսկ Բ. Դուռը գիտէին և կը հաստատէին թէ՝ քաղաքական ապստամբութիւն մ'էր այն. ըսել է թէ՝ Թուրք մամլոյ համար ամեն իրաւունք տարբեր ձեւեր գոյներ և անուններ կառնուտարբեր ժամանակներու պարագաներու և նկատողութեանց մէջ, ձախո՛ղ և ծիծաղելի՛ քաղաքականութիւն. . . ։

Պուլղարիոյ արեւելեան դաշտոյ մէջ միայն, որ է նախկին Դանուբեան դաշտն և ուր մենք կը բնակինք այժմ, արդարև աւազակայ խումբեր ատա և անդ ատրածուած են, սակայն քաղաքական ապստամբութեան մը վիճակէ բոլորովին հեռի են, և բառին բուն նշանակութեամբ աւազակներ են, աւազակներ՝ որք հինաւուրց են և այժմ արդարութեան առջեւն կը հարատեւեն։

Թուղ մխիթարուի և մեծ յոյսեր ատանէ Հաղբադաթ և իւր թղթակիցը այս խումբերուն վերայ, որոնք հեղաշնաչ բնակիչ կը լինին և որք Պուլղար գիւղացւոյ չ'կարենալով մնանեալ, մի միայն իրենց աղդակցած՝ այն է իսլամաց վերայ բռնութիւններ 'ի դործ կը դնեն։ աւարառութիւններ կընեն։ երկաթը հրոյ մէջ կարմրցնելով կը պըտակեն, ըստ հին բնաւորութեան իւրեանց որպէս զի շուտով սակնեներն երեւան հանէ եւ եւ։ Այս բարբարոսութիւններն Հաղբադաթի մեծ յոյսեր տուող Իսլամ աւազակայ խումբերու կողմանէ տեղի կունենան մի միայն Իսլամ գիւղացւոյ վերայ, որոց քաղաքական ապըստամբներ տիրապետն ընծայել կը ջանայ։ Պուլղարական կառավարութիւնն ալ ոչ-ով չափ կ'աշխատի Իսլամ ժողովրդեան անդորրութեան համար այս հրատակայ խումբերը բնաջինջ ընելու և ահա տարբ համար էր որ պատերազմական նախարար Լ.հրէնտոֆ զօրավարն ալ անձամբ այցելութեան եղած է գիւղերը՝ ընկերակցութեամբ երկու Իսլամ անդամոց։

Հաղբադաթ կ'ըսէ թէ՝ ապստամբաց հետ յարաբերութիւն ունեցող Իսլամ գիւղերն հրոյ ճարակ կը լինին։

Մենք ալ կ'ըսենք թէ՝ եթէ հրոյ ճարակ եղած գիւղ մը կարենայ ցոյց տալ մեզ, այն տանն կ'սպասինք իրաւունք տալ իրեն և մեր ըսածները յետս կոչել. ապա թէ ոչ իւր ազնուութիւնն և անմեղութիւնը աշխարհի առջեւ ապացուցած պիտի լինի։

Հաղբադաթ ոտ ալ կ'ըսէ թէ՝ Պուլղարք բարեկարգութիւնը պահանջելու անկարող զգալով, Ռուսիոյ կառավարութիւնը 30000 զօրք ղրկել որոշեր է։

Այս ալ՝ իւր Ռուսճուքի թղթակցին երեւակայութիւններէն մին է. կարծելով թէ՝ իւր երազի մէջ Կարչաքօֆ իշխանին հետ տեսնուած է։

Անցեալ ձմրան մէջ կառավարութիւնն ընդհանուր յայտարարութեամբ բացատրեց գիւղացւոյ իրենց պարտաւորութիւնները և աւազակայ խումբերէ զերեւք պաշտպանելու համար ձեռք առնուած միջոցները, հետեւաբար ծանոյց թէ՝ ա՛յլ որ աւազակայ խումբերուն հետ ծանօթութիւն կ'ունենայ և գիւղացիք դիմաւորով հանդերձ դայն չեն խմցներ կառավարութենէ, երկու անդամ ապրարարութենէ, և առաջին երկրորդ և երրորդ անդամ տատիճան առ տատիճան աւդանաց դատապարտուելէ յետոյ, երբ դարձեալ շարունակեն իրենց յարաբերութիւնը և կամ յարաբերեալը թաղուցանեն, յանժամ պիտի ստիպուի կառավարութիւնը այն գիւղի բնակիչքը ցրուել կամ տարագրել՝ աւազակայ որջ նկատելով դայն։

Աւելի արդարութեան դարձ մը կրնա՞ր որոշել կառավարութիւնն այս տեսակ պարագայից մէջ. և ո՞ր կառավարութիւն է այն՝ որ իւր երկրին մէջ դտնուած այս տեսակ բարբարոս աւազակայ խումբերու աչք դոցէ՝ նոյն ազդէն դտնուող ժողովուրդ մը դոհ ընելու կամ դանդատանց տեղի չտալու համար, զոր լուսեւոյն երկնային պարդեւներ կը համարին մի չատ մտրեւանդներ, ինչպէս էին առաջ և են այժմ։

Երբ Լ.հրէնտոֆ զօրավարը քաղաքս ժամանեց, իրեն այցելութեան դացող Իսլամ պատուիրակաց դաքս ժամանեց, իրեն այցելութեան դացող Իսլամ պատուիրակաց ծանոյց թէ՝ հատարակութիւնը իւր ցաւերը և պէտքերը կրնայ ներկայացնել իրեն ազատորէն. մինչև անդամ ըստ Իսլամ պատուիրակաց. «Եթէ Ձեր դատաւորները Պուլղարերէն ատրբատրերով անկարող է՛ք յայտնել, Ցաճկերէն լեզուաւ խմբագրեալ ատրբատրեր ալ պիտի ընդունիմ՝ որոյ համար մասնաւոր թարդմանիչ մը պիտի ունենամ քովս։ Ասկէ բաւ առաջարկութիւն և ազատութիւն չէր կրնար ըլլալ։

Այս միջոցին մէջ էր որ քաղաքիս կառավարիչը պաշտօնանկ եղաւ և որոյ մինչև յարդ յաջողը որոշուած չէ, Իսլամ ժողովուրդը, իրրև պատահութիւն մը նկատելով դայս, ըստ քաջալերութեան պատերազմական նախարարին մի աղերսագիր կը ներկայացնեն Նորին Վսեմութեան՝ Պուլղարաց դէմ տեսակ տեսակ դանդատներ ընելով և 'ի վերջոյ կառաջարկեն որ քաղաքիս կառավարիչը կամ Ռուս ազգէ լինի և կամ Իսլամ։ Զօրավարը՝ զարմանալով նոցա պարզմտութեան վերայ, այսու հանդերձ դարձեալ քաղաքավարութեամբ կը պատասխանէ իրենց թէ՝ «Ձեր առաջարկը սիրով կընդունիմ, եթէ Իսլամք ալ պաշտօնական լեզուին հմուտ եղած ըլլային. որպէս զի քաղաքական պաշտօնէի մը պարտաւորութիւնները ճշդիւ կարենան կատարել։» Այս ըսելով կը ճամբէ զիրենք. կարծեմ մէյ մ'ալ երեւանին չտեսնելու պայմանաւ. ահա այս է իրենց բռնած ձախող քաղաքականութիւնը զոր ամեն պարագայի մէջ ցոյց կուտան։ Եթէ արդարութիւնը խոստովանիլ պարտք մ'է, մենք ալ պէտք է խոստովանինք թէ ոչցա ձախող քաղաքականութեան հակառակ Պուլղարական կառավարութիւնը ոչ միայն արդարութեան և հաւասարութեան օրինօք կը վարուի Իսլամ ժողովրդեան հետ, այլ և հարիւրաւոր սճիրներով և աւազակութեամբ ամբաստանուելու ներքև ընկնող ձերբակալեալ անձանց հետ անդամ ամենայն անաչառութեամբ և արդարութեամբ կը վարուի։

Եւ որովհետեւ Պուլղարիոյ գինուորական մեծ տաճանը Շումլա քաղաքը հատատուած է, ուստի այս տեսակ անձինք իրենց դանուած տեղերը նախնական քննութիւնը տալէ յետոյ հոս խրկուելով կեդրոնական գինուորական վարչութեան ձեռքը կը դատուին։

Դատարանները հրապարակային և եւրոպական լինելով, ամեն ինչ ի մօտոյ քննած և տեսած ենք. այլ թէ միայն մենք, այլ և բոլոր անկողմնակալ անձինք վկայած են և կը վկայեն դատարանների անաչառութեան և ճշդութեան, հետեւաբար դոյնպիսի՛ք կը հաչակեն զայն։ Ուրեմն ամեն տասնք ուրանալով սեւ գոյներ տալը մեր խղճին և անկողմնակալութեան դէմ է, և չեմք կարեր լռելեան անցնիլ, ինչպէս անցուցինք մինչև ցարդ։

Արդարեւ վարչային և ընկերային մասնոյ մէջ պակասութիւններ և անկանոնութիւններ դեռ շատ կան բուն Եւրոպական երկիր մը լինելու համար, բայց երկամեայ կազմութեան մը մէջ ամեն բարի՛ք միաւորեալ անկարելի լինելը ամեն քաղաքաղ իսաց յայտնի է։

. . . Տէր, թէպէտ կը փափաքիմ տեղական այն է Պուլղարական բոլոր արարք նկարագրել Ձեր ազնիւ ընթերցողաց, բայց կը ցաւիմ որ անձնական զբաղումներս չեն ներեր այժմ լինձ մանրամասնութեանց մէջ մտնել երկայն յօդուածներով։ Եւ այս անդամ ալ Հաղբադաթի ազատաբոյ կարդի սուութիւններն սոսկալիցին դիս դրիչս ձեռք առնել։

Վերջապէս Հաղբադաթի սա վերջին ազդարարութիւնն ալ ընելով յօդուածիս վերջ կուտամ։

Այսինքն, եթէ Հաղբադաթ ճշմարիտ ազդասիրութեամբ կրփափաքի Պուլղարական Իսլամաց անդորրութեան և հանդստութեան, պէտք է իւր լրագրոյն միջոցաւ համոզէ և փաստաբանէ իրենց թէ՝ միջին դարու նախապաշարումներն և ծիրատ դաղափարները մի կոսմ թողուլով դարուս պահանջման համեմատ իրենց կրթութեան և յառաջադիմութեան հոգ տանին ու աշխատին հանդարտօրէն։

Թող լաւ համոզուի Հաղբադաթ թէ այս սիդրուանքին դուրս սկրգրանքները կամ դաղափարներն՝ ուղղակի իրենց ազդային և ընկերական վիճակին խանդարման հ'առաջնորդեն։ Բ. Հ. Համամճեան

. . . Խմբագիր.

Յառաջիկայ կիրակի օր որ է Յունիս 8 Հոգեգալստեան տօնի առթիւ կարնոյ նախորդ Առաջնորդ, Դեր. Տ. Յարութիւն սրբազան Արք եղիսկոպոս Վեհապետեան սուրբ Պատարագ պիտի մատուցանէ 'ի Մայր եկեղեցւոյ։

Վան որոյ կ'ենդրուի որ ներկայս հրատարակել բարեհաճիք Ձեր պատուական թերթին մէջ 'ի գիտութիւն բարեպաշտ Ազգայնոց։

'ի դիմաց Թաղ. խորհրդոյ
Մայր եկեղեցւոյ

Ատենադպիր	Ատենապետ
Յարութիւն Ս.	Յակոբ Ղ.
Մաղլաբեան	Նարսէսեան

1880 Յունիս 6
'ի Գումգապու

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պ. Նորայր Բիւզանդացւոյն Գազվերէնէ Հայերէն ընդարձակ բառարանին ապագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև վերջերորդ թերթն հրատարակուած։ Ա. այժմ կանոնաւոր կերպով չաբաթը մէկ թերթ կ'երթայ, քանի մը չաբաթ յետոյ երկու թերթ երթալ պիտի սկսի։ Նոքա որ բաժանորդ չեն դրուած և չեն կրնար մի անդամ մէկ ու կէս ոսկի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ դնել, որ 60 փարա է։

Դիւրաւոր մեթոտանոցն է Ֆրէնկ-

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

Ճան գրավաճառանոցը · կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով։ Արշակ էֆէնտիի թղթավաճառանոցն ի Ղալաթիա · Սլիքման Աստուրեան էֆէնտիի Աղգային գրավաճառանոցն ի Ղալաթիա, Հէնաէկ սօղոպը, Աշտարակին տակը, Նոյնպէս Պ. Վայսի քով, ի մեծ փողոցն Բերայի։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՊԻՍԻԷ

Երկկ Լրիկուն գոցուեցաւ		12, 4
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12, 4
Կէս օրին		12, 2
Բուսկլիի երկաթուղի	Ֆր	36,
Թղթադրամ	Օսմ. լիր.	1175
Թրամուայ	»	350

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՔԵՆԹՈՑ

6 Յունիս

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Անգղ. լիր.	4,20
» Փոխանակութեան	»	3, 5
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7, 5
Ֆրէսի ժէնէրալ	»	3,25
Փոխ. 1863	Ֆր.	—,
» 1865	»	58,
» 1869	»	57,
» 1872	»	19,50
» 1873	»	54,50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

7 Յունիս

Անգղ. լիրա	ղրչ.	110 7
Նարոլէոն ոսկի	»	88 8
Իմպէրիալ Ռուս	»	90 20
Ռուսական թղթադրամ 8 բոլ. 50 քարիք		
Գաբրիվոց	ղրչ.	51 27
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 37
Հինգնոց	»	208 30
Մէթալիք	»	211
Պղինձ	»	525
5 փարանոց	»	290

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մեծ. Կ. Էֆէնտի Ճիկէրճեան պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ Ն. 2 Սինկը կոչուած կարի մեքենան և իր դործիքները Ամերիկայէն բերել տալով կէս դնովը կը վաճառէ։ Նոյնպէս և զանազան տեսակ նոր և ընտիր տպրանքներ, զորս կրնայ արժանագին տալ իրեն դիմող յաճախորդաց։ Կեդրոնատեղին է կարին Քերդին մէջը, Կ. Ճիկէրճեան թիւ 71 մաղազան։

—

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳՈՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Հատոր Դ. և վերջին

Յ. Յ. Պարոնեան

Լոյսի մէջ հրատարակեալ այլ և այլ անձանց կենսագրութիւններուն հաւաքածոյն է Ս. Պարսիզպանեան տպարանէն ելած՝ մաքուր տպագրութեամբ։

Կեդրոնատեղին է Ղուկասեան գրատունը, նաև կը գտնուի Լոյսի գրասենեակին և ամեն գրավաճառաց քով և Սուճի Պօղոս աղայի խանութը · դին կէս արծաթ մէճիտ։

—

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Դ.

ԱՌ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ

Եղէսաբ Մոսպոպեան

Տպագրութիւն Ձրամեան

Բնաբանութիւն մ'է վսեմ Օտեանին՝ Ռուսինեանի փիլիսոփայութեան վրայ գրած յառաջաբանին, որոյ առթիւ հեղինակը կարեւոր խորհրդածութիւններ կ'ընէ Սահմանադրութեան ազգային լեզուին, Հայ վարժապետաց վիճակին և Պերպէրեան վարժարանին վրայ։

Կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով, Կամրջին դլուխը Սուճի Պօղոս աղային խանութը, Ղալաթիա Արշակ էֆէնտիի Թղթավաճառանոցն ի դին 1 ղրուշ արծաթ։

—

ՇՐՋԱԳԱՅԻԹԻՒՆ

ԻՄ ԹԱՂԻՍ ՄԷՋ

—

Դրեց

ՇԱՐԺԵԱՆՑ

—

Դին 2 դահեկան

Ընթերցանութեան արժանի տեսակ մ'է, լաւ գրուած, որ աղդային ընդհանուր վիճակին, մանաւանդ աղդային դաստիարակութեան վրայ օգտակար խորհրդածութիւններ կը պարունակէ։

—

ՇԼՊԷԼԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇԻՊԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՅՈՒՆԻՍ 1 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 30

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈՊԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Բոփուրէն էկող ընթացքները
11	Արնավ. Վանիք. Զէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Գասպարաչ։
11	Պէյքօզ, Բաշապ. Բիֆաթ փաշա մահալ. Գանկ. Ա. Հիսար. Գանա. Վանիք. Զէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ։
11	Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Սմէն. Պոյաճ. Ր. Հիսար. Պէպէք. Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
11 45	Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ։
11 45	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Միրկէօն, Ր. Հիսար. Պէպէք. Արնավուտ, Գուրուչ, Օրթաք, Պէշիքթաշ։
11 45	Ր. Ա. Դավաքէն. Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ. Պէյքօզ. Բաշապ. Գանկ. Ա. Հիսար. Գանա. Վանիք. Զէնկէլ. Պէյլերպէյ. Գուզ. Գասպարաչ։
12 15	Եէնիմահ. Մէզար. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Պոյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
1 30	Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ. Փաշապաշ, Ր. Փ. մահալ, Գանկաճա, Ա. Հիսար, Գանա, Վանիք, Զէնկէլ, Պէյլերպէյ, Գուզ։
1 15	Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ. Եէնիք Սմէն. Էմիրկ. Ր. Հիսար Պէպէք. Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
3	Եէնիմահ. Մէզար. Պէյիւքա. Թար. Եէնիք. Սմէնեա. Էմիր. Պոյաճ. Ր Հիսար, Պէպէք. Արնավ Գուրուչ, Օրթաք, Պէշիքթաշ։
3 15	Մէջ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշ. Ր. Փաշա մահալ. Գանկաճա, Ա Հիսար, Գանա, Վանիք. Զէնկէլ, Պէյլեր. Գուզկ։
4	Եէնիմահ. Մէզար. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սմէնիա. Էմիրկէն, Պոյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք. Արնավուտ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիքթաշ։
5	Եէնիմահալէ Մէզար. Պէյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար. Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիք։
6 15	Եէնիմահ. Պէյիւքա, Թար. Պէյքօզ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանկա Ր. և Ա. Հիսար, Գանա Արնվ. Զէնկէլ Պէյլրպ. Օրթ. Գուզ. Պէշք. Իսկ։
7 30	Ա. և Ր Գավադ, Եէնիմ. Մէզար. Պէյիւքա. Թար. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնավ. Օրթ. Պէշիքթաշ։
8	Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Բ. Պահճէ, Ր. Բ. մահ. Գանկ. Ա. Հիսար, Գանաիլ. Վանիք. Զէնկէլ. Պէյլ. Գուզ. Իսկ։
8 45	Եէնիմահ, Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ, Եէնիք, Սմէն, Պոյաճ. Ր. Հիսար. Պէպէք. Արնավ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիկ։
9	Պէյիւք, Պէյքօզ, Բաշապ. Գանկաճ, Ա. Հիսար, Գանա. Վանիք. Զէնկէլ քէօյ, Պէյլերպ. Գուզկ։
9 15	Եէնիմահալ, Մէզարպ, Պէյիւքա, Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէքթ։
10 30	Եէնիմահալէն Մէզար, Պէյիւք. Թարապ, Եէնիք, Պոյաճ, Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնավ, Գուրուչ, Օրթաք, Պէշիք
10	Մէզարպ. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիս. Արնավ. Օրթ. Պէշիկթաշ։

Կոմուրջէն էկող ընթացքները

Ժամ	Կոմուրջէն
12	Պէշիքթաշ, Օրթաք, Գուրչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Պօճաճք, Սմէն. Եէնիք, Թարապ, Պէյիւք, Մէզարպ, Եէնիմ
12 30	Գասպարաչ, Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկէլ. Արնավ. Գանոիլ. Ա. Ր. Հիսար, Գանկաճ. Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ Պէյիւքտէրէ, Եէնիմահալէ։
1	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքա. Մէզարպ։
2	Գուզկ. Պէյլերպէյ, Զէնկէլ. Վանիք, Գանոիլ. Ա. Հիսար, Գանկաճ, Բաշապաշ, Պէյքօզ, Պէյիւք. Մէզարպ, Եէնիմահ։
2 30	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար, Պոյաճ, Սմէնեա, Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահ։
3 30	Իսկ. Գուզկ. Պէյլ Զէնկ. Վանիք. Գանոիլ Ա. Հիսար, Գանկ. Ր.Բ. Մահ. Բէ. Պահճէ, Պէյքօզ, Պէյիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահալէ։
3 30	Գասպարաչ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապիա, Պէյիւքտէրէ, Մէզար, Եէնիմահալէ։
4 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար. Պոյաճ, Եէնիք Թարապ. Պէյքա. Մէզար. Եէնիմահ. Ր. և Ա. Գավադ։
6	Պէշիք, Օրթաք, Գուրուչ, Արնավ. Պէպէք, Ր, Էիսար, Էմիրկ. Եէնիք, Թարապ, Պէյիւքա. Մէզարպ Եէնիմահալ։
6 30	Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկէլ Արնավ. Գանա. Ր. Հիս. Պոյաճ. Գանկաճ, Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքա։
8	Պէշիկթաշ, Օրթք. Արնվ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ Պէյիւքտէրէ, Եէնիմահալէ։
9	Գուզկ, Պէյլէր, Զէնկէլ. Վանիք, Գանոիլ. Ա. Հիսար, Գանկաճ, Բաշապաշ, Պէյքօզ, Թարապ, Պէյիւք, Մէզարպ։
9 30	Պէշիկ. Օրթք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Պոյաճք. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ Պէյիւք, Մէզար. Ր և Ա. Գավադ։
10	Գասպարաչ, Գուզկ. Պէյլ. Զէնկէլ. Վանի. Գանա. Ա. Հիսր. Գանկ. Ր. Բ. Մահ. Բ. Պահ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւքա։
10 30	Պէշիկ, Օրթաք. Գուրչէչ. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Օրթէն. Եէնիք Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալէ։
11	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրչէչ. Արնվ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Պոյաճ. Եէնք. Թարապ. Պէյիւքա. Եէնիմահալէ։
11	Գուզկ. Պէյլ. Զէնկէլ Վանիք. Գանալ. Ա. Հիսար, Գանկ. Բաշապ. Պէյքօզ։
11 30	Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ Զէնկէլ. Վանիք. Արնավ։
12	Պէշիկթաշ, Օրթաքէյ, Գուրուչէչէ, Արնավուտքէյ։

ԻՒՍԿԻՒԴԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈՊԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իսկէսգրէն Ժամ	Կոմուրջ Ժամ		Կոմուրջէն Ժամ	Իսկէսգր Ժամ
11	6 45		11 15	
11 30	8 15		11 40	8
12	8 40	Պէշիքթաշ	12 10	8 30
12 30	9 20		12 40	9
12 55	9 45		1 15	9 35
1 30	10 5		1 45	10
2	10 30		2 10	10 20
2 25	10 50		2 45	10 45
3	11 10		3 15	11 5
3 30	11 35		3 40	11 25
3 55	12 5		4 15	11 45
4 30			5	12 5
5 15			5 45	Պէշիք.
6			6 40	

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Իսկէսգրէն Ժամ	Կոմուրջ Ժամ		Կոմուրջէն Ժամ	Իսկէսգր Ժամ
11 30	6		11 30	5 55
12	6 45		12	6 45
12 45	8 15		12 40	8 10
1 30	8 45	Պէշիքթաշ	1 25	8 50
2 15	9 20		2 5	9 20
2 50	9 50		2 40	10
3 20	10 30		3 15	10 30
4	11		3 10	11 5
4 30	11 30		4 25	11 40
5 15	12		5 10	Պէշիք. 12 5

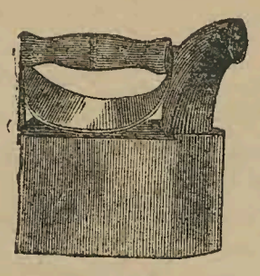

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև իւթիւներուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ՁԵՐՄԻ ԴԵՂ

Տոքթոր Այերի ջերմի դեղը ամեն որ և իցէ տեսակ ջերմ խլկոյն կը բժշկէ · կայ դեղ մը որ աւար չափ օդատակար ըլլայ ջերմի, ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ աս դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ պարծածեն։ Արդէն Պոլսոյ և դաւառաց մէջ ճանչցուած է աս դեղը ու անով բժշկուողները դիտենաւոր յարդը։ Նախ ո.թը տրամի չափ հէր եաշէ խմելու է իրրև մարրուզական դեղ ու ետքը աս ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անդամ մէյմէկ անուշի գրդալ ու ջրի հետ խառնելով խմելու է, անվիճապէս կանցնի։ Ցդայոց աւելի քի չ տալու է · կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մաղերուն թափիլը չուզեր, «Այերի Վիկօր» կոչուած մաղի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է · ուրիշ ամեն տեսակ մաղի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մաղ չի թափելու համար կը ծախուին, բոլորն ալ անօգուտ են · իսկ Վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով աեսնուած է, և Պոլսոյ ու դաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մաղերուն դեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, շուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չդղջան։ Թափելու վրայ եղող մաղերը կը հաստատէ ու կամրապնդէ, թափածներուն տեղը մաղ կը բուսցնէ երբոր մաղերուն արմատը վընասուած չէ, ու ճերմկած մաղերը անպատճառ իր նախկին բնական դոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը չիշերուն հետն է · կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

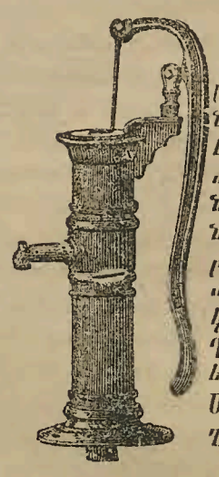

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի Ջրհաններ մեծ և փոքր, երկան թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրչեղջներու և թէ խորունկ հորերու համար ամուր դներով կը ծախուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիայ Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

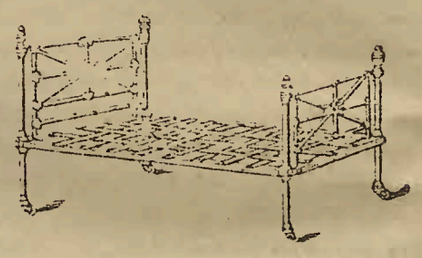

ԱՆԿՈՂՆԱՐՅԷՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ.

Աղնիւ և հասարակ քարեօթաներ երկաթէ փարայրէ, ամուր գիներով կը ծախուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

Լրագրիս ամեն օր կը հրատարակուի բաց ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտրգիրար Ճառտէսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ դաւառաց մէջ հետեւեալ հաղորդարարաց դրասենեակները։

ԿԱՐԻՆ · Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ · Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթմտոլլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ · Եղուարդ էֆ. Մաբատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ · Դ. էֆ. Խ. Մարմանեան.
ՈՒՇՈՒՍԹՕ · Արմ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէլոեան.
ԶՄԻՒՈՒՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրդամալեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչով էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ · Ս. Եղիազարեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ · Կիրակոս էֆ. Ե. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՐԵՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ա. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՂԱԼԱԹԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ

«Կատարելութիւն»,

ՄԷՏԷՍՍ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻՆ

Աշխարհածանօթ Մաղ Նորոգողը։

(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբէք չվրիպիր նորոգելու Մլեոր Մաղը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալեորութիւնը։ Ներկ մը չէ։

Մ'իշտ կը հաստատէ ինքնին իրր մաղին բնական զօրացուցիչը։

Հարցուցէք Վիրոյն Կարմրագոյն Փաթիլներուն մասին։

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—

114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգղիայ։

Կը ծախուի ամէն Կեղծամավաճառներէն, Անուշահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգղիացի Դեղավաճառներէն։

Կ. Պոլիս Ս. Բանդիւք եղբարց քով, Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Լամբնա Բարիւ Էնայի քով, Աղղիական մթերանոց, Եիւքսէք Գալաթաթա Ղալաթիա,